Bertsoa eta modernizazioa

Euskal ahozkotasuna eta irudimena: ondarea, sormena eta transmisioa

Eibar, UEU, 2020ko uztailak 15

Luzia Alberro Goikoetxea-Deustuko Unibertsitatea, UEUko kidea

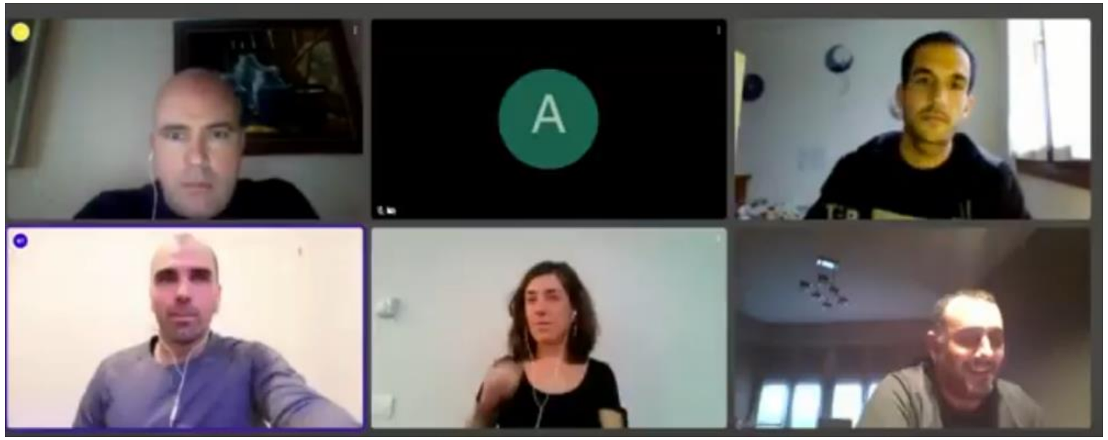

Sarrera

- Eskerrak ematea
- Testuingurua:
  - Euskal ahozkotasuna eta irudimena: ondarea, sormena eta transmisioa
- Nire hitzen helburua, aurkezpenaren atalak
- Abia gaitezen: haurren galderak

Ahozkotasunaren eta bertsoen eraginkortasuna ideien transmisioan (1)

- Abiapuntua: ahozkotik datorren ondarea transmititu nahia
- Mariasun Landa: lotura ahula tradizioarekin
- Zergatik (1)?
  - Ahozkotasunaren tokia
  - Tradizioarekiko gure lotura eta jarrerak: XX. mendean
    - R. M. Azkue, Manuel Lekuona, Aita Donostia
    - Eusko Ikaskuntza, Euskaltzaindia
    - Ez dok amairu

Ahozkotasunaren eta bertsoen eraginkortasuna ideien transmisioan (2)

- Zergatik (2)?
    - Tradizioak dakarguna eta gure gizartearen arteko aldea: XXI. mendean
        - Tradizioaren eraldaketa, EDUKIAn: Agur jaunak (2015-11-11); Berrizen “Hator neska-mutil etxera” (2018-12-02); Urtxintxa eskola: Patxintxiketan proietua.

→
- generoa / kristau ikuspegia

Agur Jaunak/ Agur Jaunak eta Andreak

2015-09-11 (EHU)

Agur Jaunak
Jaunak agur,
agur t'erdi
Danak Jainkoak
eiñak gire
zuek eta
bai gu ere.

Agur Jaunak,
agur,
agur t'erdi,
hemen gera,
Agur Jaunak.

Agur Jaunak
eta Andreak
Agur t'erdi
Danak berdinak
einak gire
zuek eta
bai gu ere

Agur Jaunak
(e)ta Andreak
Agur t'erdi
hemen gire
Agur danak

Hator mutil etxera / Hator neska-mutil etxera
Berriz (2018-12-02)

HATOR NESKA-MUTIL ETXERA
GAZTAINA ZIMELAK JATERA,
GABON GAUA OSPATUTZEKO
AITAREN TA AMAREN ONDOAN.
IKUSIKO DEK AITA BARREZKA,
AMA BE POZ ATSEGINEZ.
ERAGIN EIOZU AURREKO DANBOLINARI
GAZTAINAK ERRE ARTIAN
GAZTAINAK ERRE ARTIAN
TXIPLI TXAPLA PUN…
GABON GAUA POZIK
IGARO DAIGUN.

Urtxintxa eskola
Patxintxiketan proiektua

Hator hator gazte etxera
gaztainak ximelak jatera
egunero ospatutzeko
kide ta lagunen artean
Ikusiko dut bata barrezka
Bestearen poz atseginez

Eragiok gazte aurreko danbolin horri
Gaztainak erre artian, gaztainak erre artian
Txipli,txapla pun
Egunero pozik igaro daigun

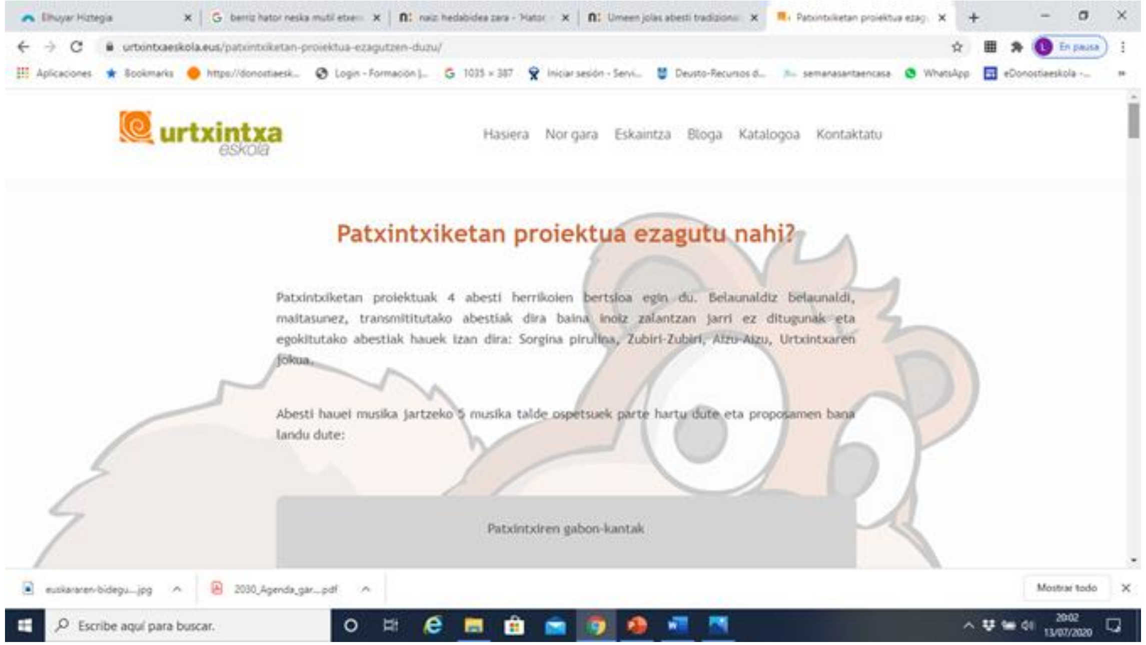

https://urtxintxaeskola.eus/patxintxiketan-proiektua-ezagutzen-duzu/

Ahozkotasunaren eta bertsoen eraginkortasuna ideien transmisioan (3)

- Zergatik (3)?
  - Tradizioak dakarguna eta gure gizartearen arteko aldea: XXI. mendean
    - Berriak sortu: sormenaren garrantzia. Idazleak, poetak, abeslariak, bertsolariak, musikariak, margolariak… Banaka edo taldean.

Ahozkotasunaren eta bertsoen eraginkortasuna ideien transmisioan (4)

- Ahozkotasuna-bertsoak: EDUKIAN aldaketak eta transmisiorako baliabide FORMAL BERRIAK, bertso zaharrak bere horretan utzi

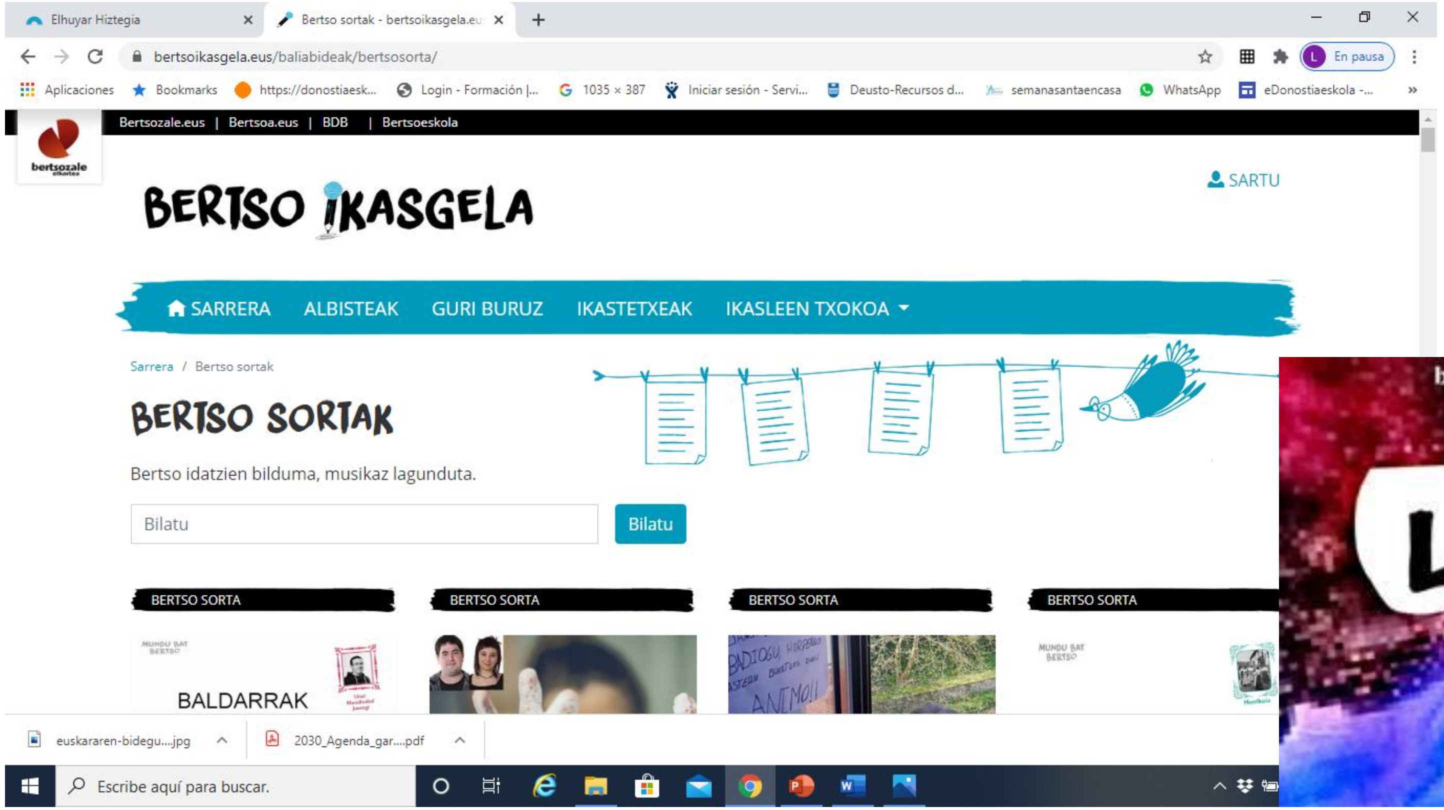

Bertsoa: tradizioaren edo modernizazioaren transmisioa?

- Aierdi, X; Aldaz, J; Alkorta, E.; Retortillo, A.; Zubiri, H.(2007): *Bertsolaritza. Tradizio modernoa.* Bilbo: EHU.
- Tesian ikasitakoa: bertsolaritza, tradizioaren eta modernizazioaren artean
  - Bertsolariaren arabera
  - Testuinguruaren arabera
  - Hitzarekin lan egitearen gaitasuna eta ideiak adierazteko ahalmena
  - 1830-1936ko esperientzia: bertsolaritza modernizaziorako bide

Bilintx

- “Behin batian Loiolan” bertso-sorta
- Bilintxek sortuak:
    - Neskatxa gazteak Donostian
    - Emakumeen ezaugarri fisikoak goratu
    - Ikuspegi liberal eta erromantikoa
    - Hainbat doinu: BDB-n
    - Xabier Letek abestuta:

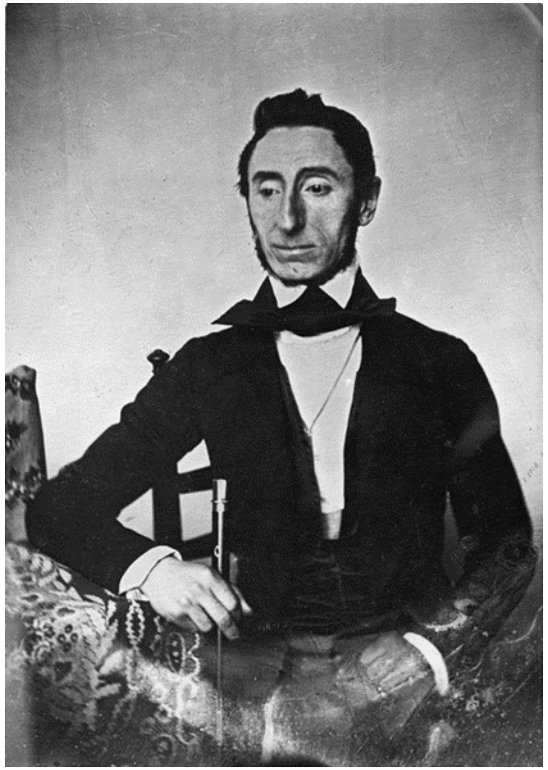

Gregorio Hombrados-Aranzadi Zientzia Elkarteko artxibategia

Bilintx

- Eganek, “Hemen gaude” diskoa, 1985ean.
- Bertsio berria, nahiz eta ez beti berdin abestu
- Musika: John Denver, Annie’s song (1974)

  You fill up my senses
  Like a night in a forest
  Like the mountains in springtime
  Like a walk in the rain
  Like a storm in the desert
  Like a sleepy blue ocean
  You fill up my senses
  Come fill me again

  Come let me love you
  Let me give my life to you
  Let me drown in your laughter
  Let me die in your arms
  Let me lay down beside you
  Let me always be with you
  Come let me love you
  Come love me again

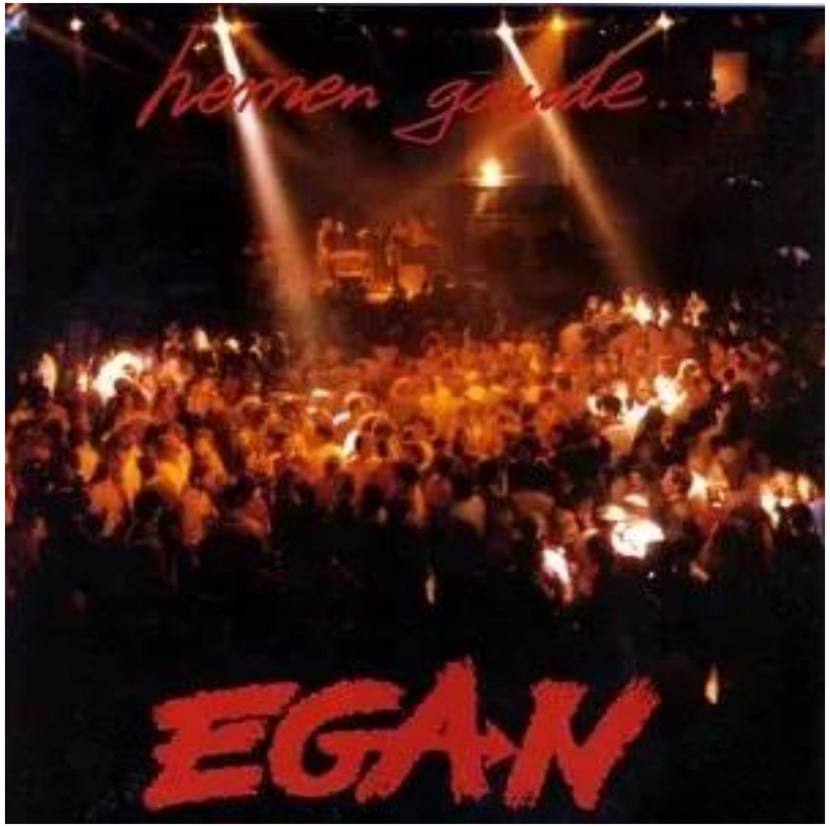

Ondorioak

- Gauzak ez dira hain errazak: kontua ez da hitz bat aldatzea
- Berria den gizarte batek, erreferente berriak behar ditu
- Zein jokabide hartu Europako beste hainbat herritan?
- Eurozentrismotik haratago?
- Bertsolaritza: taldean egiten ari diren gogoeta, eduki berriak landuz, baliabide berriak erabiliz.
- Pentsatu eta ekin beharra dago. Gogoetarako zenbait giltzarri.

Gogoetarako: gibel solasa. Hainbat giltzarri

Kike Amonarriz (2019):
Euskararen bidegurutzetik. Donostia: Elkar.

Covid-19
Aroa eta gutxi https://www.youtube.com/watch?v=2Ud9TEbDcuU
Jon Sarasua

Aroak bazituen seinale minberak

mila botila mezu, itsasoak berak

garraxika igaro ziren hegaberak… (bis)

Gutxi zen, gutxi zen (bis)

Haizeak kiribildu zuen amorrua

ezergabeek ito, pairamen orrua

mugituko ote zen ertainen larrua

mugituko ote zen klase ertainen barrua

Gutxi zen, gutxi zen (bis)

Kaiolara egin du kaiolagileak

gogoak izu dira, desertu kaleak

ta gure helduleku, betiko helduleku, bideratzaileak (bis)

Gutxitzen, gutxitzen (bis)

Auskalo bizi zaren inoizko bilduen

ala multipantailak irentsi zaituen

batek daki gaur ere, gaur ere batek daki, nork ikasi duen

Gutxitzen, gutxitzen (bis)

Ikerketa markoa: proposamen praktikoak 2030 Agenda, Garapen iraunkorrerako

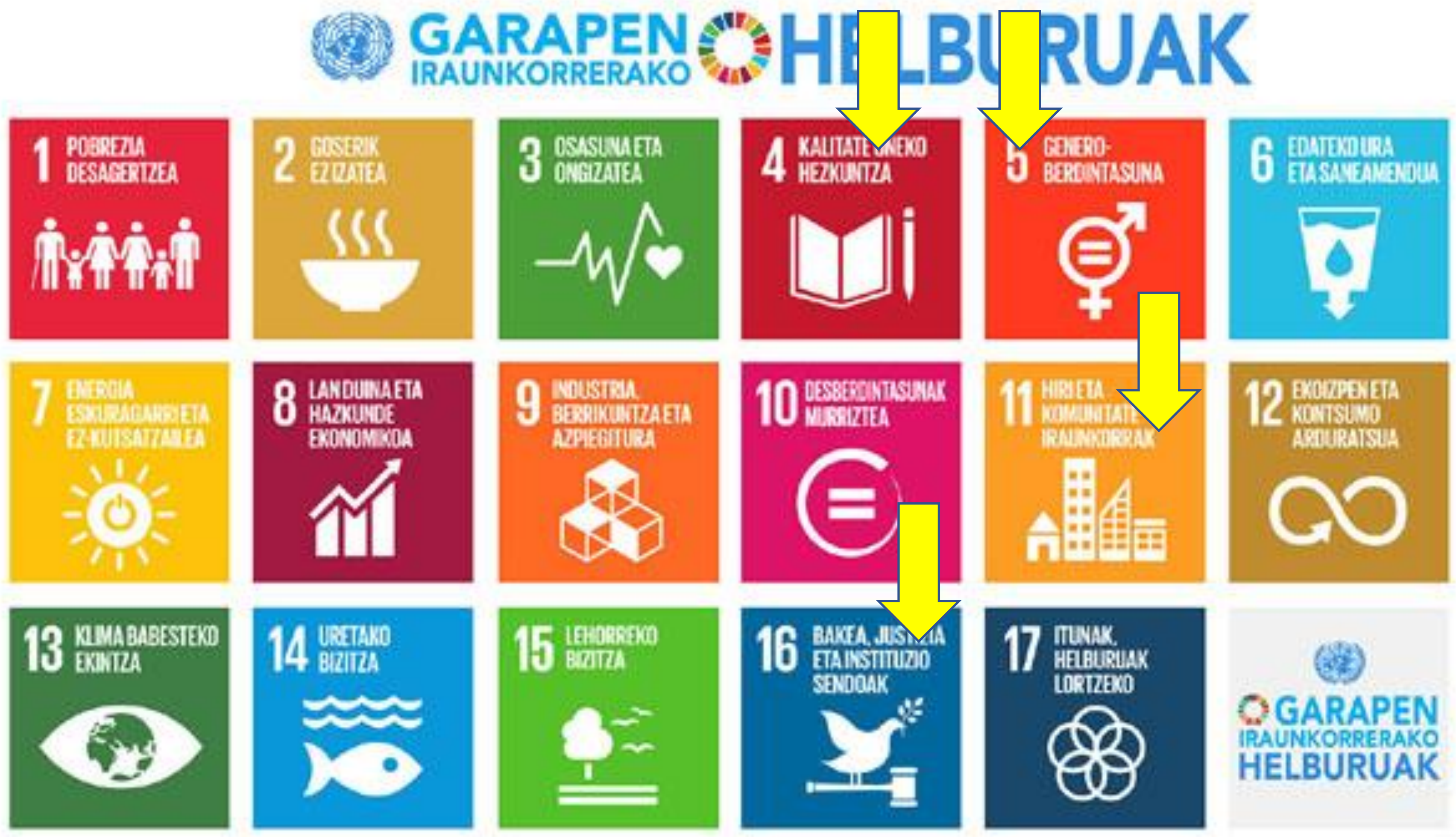

Nire euskaltasuna (Koldo Izagirre)

Imanol Larzabalek musikatua (1986)

http://www.susa-literatura.eus/liburuak/poes4437

Nire euskaltasuna baso bat da,
eta **ez du zuhaitz jenealogikorik**.

Nire euskaltasuna dorre bat da,
eta **ez du Alostorrerik.**

Nire euskaltasuna bide bat da,
eta **ez du zaldizkorik.**

Nire euskaltasuna lore bat da,
eta **ez du aldarerik**.

Nire euskaltasuna itsaso bat da,
eta **ez du almiranterik**.

Nire euskaltasuna liburu bat da,
eta **ez du sotanarik.**

Nire euskaltasuna mundu bat da,
eta **ez du Amerikarik**.

Nire euskaltasuna bertso bat da,
eta **ez du txapelik**.

Nire euskaltasuna pekatu bat da,
eta **ez du mea-kulparik**.

Eskerrik asko!